

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สังคมมนุษย์ในปัจจุบัน นับวันจะเป็นสังคมที่ใหญ่ขึ้นเรื่อยๆ การเกิดขึ้นของสังคมก็คือการอยู่รวมกันเป็นกลุ่มก้อน เมื่อสังคมอยู่รวมกันหลายๆ กลุ่ม ก็ย่อมเกิดปัญหาต่างๆ ตามมามากมาย ไม่ว่าจะเป็นปัญหาด้านเศรษฐกิจ ปัญหาครอบครัว ปัญหาอาชญากรรม ปัญหาเด็กและโสเภณี ปัญหาแรงงาน ปัญหาสิ่งแวดล้อม ปัญหาการเมืองการปกครอง ฯลฯ ซึ่งปัญหาเหล่านี้ย่อมเกิดขึ้นกับทุกสังคม ไม่ว่าสังคมจะเล็ก หรือใหญ่ก็ต้องพบกับปัญหาเหล่านี้อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

สังคมไทยปัจจุบัน เป็นสังคมที่เห็นคุณค่าทางวัตถุมากกว่าคุณค่าทางจิตใจ ยิ่งพัฒนาไปเท่าใด จะยิ่งเกิดปัญหาจากการพัฒนาเท่านั้น ยังมีวัตถุนิยมความต้องการมากเท่าใดยิ่งไม่รู้จักอิ่ม ไม่รู้จักพอ คนไทยในยุคโลกาภิวัตน์จึงมีปัญหาทางจิตเกิดขึ้นมากมาย เช่น มีพฤติกรรมแสดงออกที่รุนแรง ขาดเมตตา ทั้งๆ ที่พระพุทธศาสนาสอนว่า เมตตาธรรมเป็นเครื่องค้ำจุนโลก ทำให้คนไทยยุคใหม่ตกเป็นทาสของประเทศทุนนิยมที่ผลิตเครื่องอุปโภคบริโภคมาเป็นเหยื่อล่อ ทำให้มนุษย์เกิดกิเลสอยากมีอยากได้ สนับสนุนให้เกิดค่านิยมบริโภคผ่านสื่อต่างๆ โดยปราศจากการควบคุม เมื่อเกิดความอยากมี อยากได้ แต่ไม่มีเงินซื้อจะทำทุจริต ลักเล็กขโมยน้อย ฉกชิงวิ่งราวดังที่เป็นข่าวอยู่เสมอ สังคมปัจจุบันจึงไร้ความมีน้ำใจ มนุษย์ชอบหมกมุ่นในกามคุณ เป็นที่รวมสิ่งชั่วร้ายทางเพศ สื่อลามกต่างๆ มากมาย มีสิ่งมอมเมาในรูปแบบการพนันต่างๆ อีกมาก เสพสิ่งเสพติด เช่น บุหรี่ ยาบ้า ยาไอซ์ เมื่อสังคมไทยตกอยู่ในสภาพแวดล้อมทางสังคมเช่นนี้ จึงหมกมุ่นจนถอนตัวไม่ขึ้น อีกทั้งคนส่วนใหญ่คิดว่า การมีความพร้อมทางวัตถุจะทำให้ชีวิตมีความสุข จึงชอบวิ่งตามวัตถุ ไขว่คว้าหาความบันเทิงชีวิต สิ่งใดที่ยังไม่มีเหมือนคนทั่วไปจะพยายามดิ้นรนหาหา สิ่งที่มีอยู่แล้วก็ให้มีมากกว่าเดิม ถึงกับกู้หนี้ยืมสินมาซื้อหา ที่ถลาลึกอาจถึงขั้นทุจริตคิดมิชอบต่อหน้าที่การงาน คนประเภทนี้จะหาความสุขทางใจไม่ได้จนตลอดชีวิต

วัฒนธรรมดั้งเดิมของสังคมไทยถูกมองข้าม โดยเห็นว่าเป็นที่ล้าสมัย และขัดกับวิถีชีวิตแบบวัตถุนิยม ซึ่งเน้นการแข่งขัน แ่งแย่งชิงดีชิงเด่น ให้ความสำคัญกับผู้ที่มีฐานะทางสังคม

ดี ใครมีเงินมากก็เท่ากับมีอำนาจมากตามไปด้วย ซึ่งเมื่อลัทธิบริโภคนิยมได้รับการยอมรับมากขึ้น แต่สภาพสังคมโดยรวมของประเทศ ประชาชนส่วนใหญ่ยังมีวิถีชีวิตเป็นสังคมแบบเกษตรกรรมพึ่งพาอาศัยธรรมชาติ มีความเป็นอยู่ที่เรียบง่าย วิธีการทำมาหากิน พิธีกรรม ความเชื่อ ขนบธรรมเนียมประเพณี ระบบความสัมพันธ์ของสมาชิกในครอบครัว โดยรวมแล้วมุ่งปรับให้ผสมผสานกลมกลืนกับธรรมชาติ และความเชื่อตามหลักศาสนา จึงทำให้เกิดความขัดแย้งทางสังคมขึ้น และเกิดปัญหาทางสังคมอื่นๆ ตามมาอีกมากมาย ไม่ว่าจะเป็นปัญหาความยากจน ปัญหาความเหลื่อมล้ำในสังคม ปัญหาการศึกษา ปัญหาโสเภณี ปัญหาเด็กเร่ร่อน ปัญหาการทําท้ง ปัญหาสุขภาพ ปัญหาอาชญากรรม ปัญหายาเสพติด ฯลฯ สังคมในทุกระดับก็ประสบกับปัญหาความทุกข์ยากมากยิ่งขึ้นเรื่อยๆ

ขณะที่สังคมไทยกำลังประสบกับปัญหาวิกฤตการณ์ทางสังคมอย่างรุนแรง ซึ่งฯพณฯ ธาณินทร์ กรัยวิเชียร องคมนตรี ได้กล่าวไว้ว่า เมื่อเราทราบถึงปัญหาและวิกฤตการณ์ที่เกิดขึ้นแล้ว หากเราจะแก้ไขก็ต้องรู้สาเหตุของวิกฤตการณ์เหล่านั้นด้วย ว่าสังคมมีจุดอ่อนใน ๖ ด้าน ดังนี้ (๑) สังคมไทยห่างไกลคำสอนของศาสนา (๒) สังคมไทยเป็นสังคมที่ตามใจตนเองอย่างไม่มีขอบเขต (A Permissive Society) มักง่าย ไม่มีระเบียบวินัย และไม่นำพาต่อกฎหมายของบ้านเมือง (๓) สังคมไทยเป็นสังคมแห่งวัตถุนิยม (๔) ความอยากมีอยากได้ในสิ่งที่ตนไม่มีสิทธิ์ที่จะได้โดยชอบ หรือความโลภ (Greed) (๕) สังคมไทยเป็นลัทธิเอาอย่าง และยอมจำนนต่อสิ่งที่ไม่ถูกต้อง และ (๖) ความบกพร่องในการปลูกฝังจิตสำนึกในเด็กไทย^๑

จะเห็นได้จากสภาพของสังคมไทยปัจจุบัน นับวันยิ่งเลวร้ายลงทุกที ตลอดทั้งปัญหาด้านต่างๆ ทั้งทางด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และจริยธรรม ในด้านการสรรค์สร้างคุณงามความดีที่เป็นประโยชน์ต่อตัวเองและสังคมก็หาได้ยากมากผิดกับเมื่อ ๑๐-๒๐ ปีที่แล้ว การปฏิบัติตนของคนในสังคมปัจจุบันมีแต่สภาพของความเห็นแก่ตัวเอาแต่ได้ ไม่มีจิตใจเอื้อเฟื้อต่อกัน โดยเฉพาะสังคมในกรุงเทพมหานคร เมืองหลวงของประเทศ เมื่อมองย้อนไปในอดีตภาวะวิกฤตทางสังคมและการเมืองตั้งแต่สมัย ๑๔ ตุลาคม ๒๕๑๖ เป็นต้นมา การพัฒนาประเทศแบบทุนนิยมตั้งแต่หลังสงครามโลกครั้งที่ ๒ เป็นต้นมา ได้ก่อให้เกิดปัญหาวิกฤตตามมาอย่างมากมาย ไม่ว่าจะเป็นปัญหาสิ่งแวดล้อม ปัญหาความยากจน ปัญหาเสื่อมโทรมด้านศีลธรรม

^๑ ดูรายละเอียดใน ธาณินทร์ กรัยวิเชียร, ปาฐกถาพิเศษในพิธีเปิดงานสัมมนาคุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรม ครั้งที่ ๓ คุณธรรมและจริยธรรมในสังคมไทย, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท เติ้นศิลปการพิมพ์ จำกัด, ๒๕๕๑), หน้า ๓-๗. อ้างใน กัญญาภัค สำราญใจ, พุทธจริยศาสตร์กับการพัฒนาจริยธรรมของผู้นำครอบครัว : จุดเริ่มต้นการแก้ปัญหาสังคม, ใน “พุทธธรรมกับการพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจ”, รวมบทความประชุมวิชาการทางพระพุทธศาสนานานาชาติ ครั้งที่ ๘ เนื่องในวันวิสาขบูชา วันสำคัญของโลก ๑๒-๑๔ พฤษภาคม ๒๕๕๔, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท 21 เซ็นจูรี จำกัด, ๒๕๕๔), หน้า ๑๐๔.

หรือปัญหาการล่มสลายของครอบครัว ชุมชน และสังคม เป็นต้น ด้วยเหตุดังกล่าวจึงทำให้ชาวพุทธไทยกลุ่มหนึ่ง มองว่าปัญหาวิกฤตเหล่านี้เกิดจากการพัฒนาที่มุ่งเน้นแต่เรื่องเศรษฐกิจ โดยละเลยมิติทางสังคม ศาสนา และวัฒนธรรม โดยเฉพาะพระพุทธศาสนาแบบจารีตในสังคมไทย นับตั้งแต่รัฐแยกการศึกษาของประชาชนออกจากวัด ในสมัยรัชกาลที่ ๕ เป็นต้นมา สถาบันศาสนาแทบจะถูกตัดขาดจากการกำหนดทิศทางของสังคมเลยก็ว่าได้^๒

สังคมไทยเป็นสังคมของพระพุทธศาสนา แต่การอบรมสั่งสอนเยาวชนของชาติในด้านจริยธรรมลดน้อยลงหรืออาจจะหายไปบ้างที่ ไม่ว่าจะในโรงเรียน ในมหาวิทยาลัย การให้ความสำคัญกับพระพุทธศาสนานับวันจะน้อยลงไป เมืองไทยในอดีตเคยได้ชื่อว่าเมืองแห่งพระพุทธศาสนา เป็นสยามเมืองยิ้ม ประชาชนหน้าตาเบิกบาน ไม่เคร่งเครียดเหมือนในปัจจุบัน ที่รัฐบาลประกาศว่า ประชาชนยากจนขึ้นแค่น นายทุนข่มเหงคนจน ข่มผู้ใช้แรงงาน มองดูสภาพสังคมที่เดือนร้อนอยู่ทุกวันนี้ เป็นอย่างไร ทำไมจึงเป็นอย่างนั้น มีคนเข้าใจหรือยึดมั่นในพระพุทธศาสนามากน้อยแค่ไหน สภาพจริยธรรมศีลธรรมในสังคมไทยปัจจุบัน จึงอับกึกว่าดี ไม่ว่าจะสังคมจะมีสภาพทางสังคมมากน้อยเพียงใด แต่ในทุกสถาบันก็มีปัญหาด้วยกันแทบทั้งสิ้น

จากพฤติกรรมของวัยรุ่นปัจจุบันที่รวมตัวกันเป็นสังคมใหญ่ แสดงให้เห็นพื้นฐานของปัญหาต่างๆ ในกลุ่มวัยรุ่นมากมาย เช่น การดื่มสุรา สูบบุหรี่, การเที่ยวกลางคืน, ปัญหาในเรื่องการมีเพศสัมพันธ์, ปัญหาการลอกเลียนแบบสื่อในสิ่งที่ไม่ดี เป็นต้น ซึ่งปัญหาต่างๆ เหล่านี้ล้วนแล้วแต่เกิดจากการละเลย การไม่ปฏิบัติและไม่เล็งเห็นถึงความสำคัญของคำสอนเรื่องเบญจศีลเบญจธรรม ซึ่งเปรียบเสมือนกฎและแนวทางการใช้ชีวิต เพื่อที่จะทำให้อยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างสงบสุข ปัจจัยที่เป็นปัญหาทำให้วัยรุ่นมีพฤติกรรมที่สวนทางกับหลักเบญจศีลเบญจธรรมนั้น ส่วนหนึ่งเกิดจากการที่ตัวบุคคลละเลยที่จะปฏิบัติ และปัจจัยส่วนต่างๆ ซึ่งมีอยู่รอบด้านของตัววัยรุ่น สังคมหรือชุมชน ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญ และเป็นปัจจัยด้านการคบเพื่อน, ปัจจัยด้านครอบครัว, ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัย รวมถึงปัจจัยด้านการเสพสื่อต่างๆ เป็นต้น ประกอบกับยุคสมัยที่เปลี่ยนไป ความเจริญทางด้านวัตถุ และเทคโนโลยีเพิ่มมากขึ้นอย่างรวดเร็ว ตลอดจนเราได้รับอารยธรรมจากนานาประเทศ ทั้งในด้านที่ดี และไม่ดี จึงส่งผลทำให้ความคิดและมุมมองเปลี่ยนแปลงไปจากยุคก่อนๆ มาก

หลักธรรมในพระพุทธศาสนา คือเบญจศีล และเบญจธรรมเป็นหลักปฏิบัติขั้นพื้นฐานที่เป็นธรรมชาติ ซึ่งบุคคลใดได้ปฏิบัติแล้วย่อมได้ชื่อว่าเป็นผู้ทำให้สังคมมีแต่ความสงบสุข

^๒ พระมหาสมบุรณ์ วุฑฒิกโร, ดร., ขบวนการพระพุทธศาสนาในสังคมยุคใหม่ : พระพุทธศาสนาเพื่อสังคม (Socially Engaged Buddhism), บทความทางวิชาการ, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๘), หน้า ๑.

มีความรักความเสียสละ ไม่เป็นผู้ทำลายสังคม และไม่เป็นผู้ทำลายตัวเอง การปฏิบัติตามหลักเบญจศีลและเบญจธรรมนับว่าเป็นสิ่งที่สำคัญมาก เนื่องจากเบญจศีลและเบญจธรรมเป็นหลักเบื้องต้นแห่งการปฏิบัติของบุคคลผู้ทันทิอพระพุทศาสนา และเพื่อให้เกิดการบรรลธรรมทางพระพุทศาสนา อันจะก่อให้เกิดความสงบ สันติ และเป็นการขจัดกิเลสเบื้องต้นให้สิ้นไป

หลักเบญจศีลเบญจธรรมถือได้ว่า เป็นหลักธรรมพื้นฐานสำหรับพุทศาสนิกชน ในการดำเนินชีวิตมนุษย์โดยเฉพาะพุทศาสนิกชน หลักธรรมที่สามารถจะพัฒนาตนได้ครบทั้งกาย วาจา และใจ ได้ดีในการดำเนินชีวิตนั้น คือหลักเบญจศีล เบญจธรรม เพราะว่าการพัฒนาตนในทางพระพุทศาสนานั้น มุ่งเน้นไปในการพัฒนาตัวเองในฐานะพุทศาสนิกชน ชีวิตมนุษย์นั้นมีจุดหมายของชีวิต คือ ความสุข ความอิสรภาพ ความดีงามของชีวิต ซึ่งเป็นเรื่องเฉพาะตัวบุคคล อีกทั้งยังเป็นการพัฒนาที่มุ่งเน้นในส่วนของจิตใจหรือพฤติกรรมเป็นหลักใหญ่

การดำเนินชีวิตของมนุษย์อาจทำได้ในทุกวิธีทาง เพื่อตนเองจะได้ประสบความสำเร็จ และมีความสุขในการดำรงชีวิต จะเห็นได้ว่าบางคนประสบความสำเร็จ ขณะเดียวกันบางคนไม่ประสบความสำเร็จ อันเกิดจากการศึกษาการพัฒนาตนเองอย่างไม่ถูกต้องถูกวิธี ดังนั้น ถ้าต้องการความสำเร็จในชีวิต จำเป็นจะต้องได้รับการพัฒนาในทางที่ถูกต้องถูกวิธีตามแนวทางของพระพุทศาสนา จึงจะเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ดังที่พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) กล่าวไว้ว่า มนุษย์เป็นสัตว์พิเศษ ซึ่งแตกต่างจากสัตว์ทั้งหลายอื่น สิ่งที่ทำให้มนุษย์เป็นสัตว์พิเศษได้แก่ สึกษา หรือการศึกษา คือ การเรียนรู้ฝึกฝนพัฒนา มนุษย์ที่ฝึก สึกษา หรือพัฒนาแล้วชื่อว่า “สัตว์ประเสริฐ” เป็นผู้รู้จักดำเนินชีวิตที่ดีงามด้วยตนเอง และช่วยให้สังคมดำรงอยู่ในสันติสุขโดยสวัสดิ์^๓

ดังมีพระพุทพจน์ที่ตรัสเรื่องการฝึกตนกับพระอานนทว่า

ในหมู่มนุษย์ คนที่อดกลั้นถ้อยคำล่วงเกินได้ ชื่อว่าเป็นผู้ฝึกตนได้แล้ว^๔ เป็นผู้ประเสริฐที่สุด ม้าอัสตร ม้าอาชาไนย ม้าสินธพ ช้างใหญ่ที่ได้รับการฝึกหัดแล้วเป็นสัตว์ประเสริฐ แต่คนที่ฝึกตนได้แล้ว ประเสริฐกว่าสัตว์พาหนะเหล่านั้น^๕

ศ.นพ. ประเวศ วะสี ได้กล่าวไว้ว่า วิธีการในการพัฒนามนุษย์ตามหลักของพระพุทศาสนา มีด้วยกันอยู่หลายวิธี ตั้งแต่การพัฒนาขั้นพื้นฐานของชีวิตจนถึงขั้นสูงสุดของชีวิต คือ การสำเร็จมรรค ผล นิพพาน ที่กล่าวว่า มนุษย์เป็นสัตว์ที่มีศักยภาพในการเรียนรู้สูงนั้น

^๓ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), **ธรรมญูชีวิต**, พิมพ์ครั้งที่ ๕๗, (กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภา, ๒๕๔๖), หน้า ๑๙.

^๔ พุ.ธ. (ไทย) ๒๕//๓๒๑/๑๓๓.

^๕ พุ.ธ. (ไทย) ๒๕//๓๓/๔๘.

เนื่องจากสมองของมนุษย์เป็นโครงสร้างที่วิจิตรที่สุดในจักรวาล มนุษย์สามารถเรียนรู้ให้ประสบความสำเร็จอะไรก็ได้ เช่นการเรียนรู้ให้รู้ความจริงเรียนรู้ให้รู้ความงาม เรียนรู้ให้รู้ความดี หรือความถูกต้อง เรียนรู้อย่างมีความสุข และเรียนรู้ให้บรรลุความสุขได้^๖

ขณะเดียวกัน ถ้ามนุษย์สามารถอยู่คนเดียวตามลำพังในโลกได้ ศิลาก็ไม่มีความจำเป็น แต่มนุษย์ต้องอยู่ร่วมกันในสังคม ไม่มีใครอยู่คนเดียวได้โดยไม่ต้องพึ่งพาหรือคบหาผู้อื่น มนุษย์ทุกคนต้องมีญาติและมิตรสหาย ศิลจึงไม่มีความจำเป็นสำหรับมนุษย์ โดยเฉพาะศิลปิน หรือที่เรียกว่า “เบญจศิลป์” นั้น ทุกคนต้องมีเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ซึ่งจะเห็นว่า “ศิลป์” คือความมีระเบียบในการดำเนินชีวิตและการอยู่ร่วมสังคม พุดให้เข้าใจง่ายยิ่งขึ้น ความมีวินัยและการปฏิบัติตามกฎเกณฑ์กติกาในการอยู่ร่วมกันเพื่อให้มีความสัมพันธ์ที่ดีในสังคม ชีวิตและสังคมจะได้เรียบร้อยและราบรื่น ไม่สับสนวุ่นวาย ไม่ระส่ำระสาย เอื้อโอกาสที่จะทำกิจกรรมงานต่างๆ ทั้งในทางโลกและทางธรรมให้สะดวก ได้ผลดี และมีความเจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้นไป

คำว่า “เบญจศิลป์” มาจาก “เบญจ” แปลว่า “ห้า” สมาสกับ ศิล เป็น “เบญจศิลป์” แปลว่า ศิลมีหลายระดับหรือจัดไว้หลายประเภทให้เหมาะสมกับสภาพชีวิตและสังคม หรือชุมชนนั้นๆ ในการที่จะปฏิบัติเพื่อเข้าถึงจุดหมายแห่งตน ศิลห้าเป็นศิลป์พื้นฐานปฏิบัติ ศิล ๘ สำหรับอุบาสก อุบาสิกที่มุ่งการพัฒนาทางจิตใจ ศิล ๑๐ สำหรับสามเณร และศิลป ๒๒๗ สำหรับพระภิกษุ

เมื่อพูดถึงศิลปินส่วนใหญ่ย่อมรู้จักกันดี เพราะไปวัดรับศิลจากพระก็ท่องกันขึ้นใจ ตั้งแต่ปาณาติปาตา อทินนาทานา กาเมสุ มิจฉาจารา มุสาวาทา จนถึงสุราเมรยมัชชชปมาทัฏฐานา ทุกข้อต่อท้ายด้วย เวรมณี สิกขาบทัง สมายิยามิ ซึ่งศิลปินผู้นี้ชาวพุทธเกือบทุกคน หรือแม้แต่ผู้ที่ไม่ใช่ชาวพุทธพากันท่องได้อย่างคล่องปาก ทว่าน้อยคนนักที่นำมาประพฤติปฏิบัติจึงทำให้สังคมสับสนวุ่นวาย เบียดเบียนชีวิตและทรัพย์สินกันจนตกเป็นข่าวตามสื่อต่างๆ ไม่เว้นแต่ละวัน

จะเห็นได้ว่าสังคมปัจจุบัน เช่นสังคมวัยรุ่น ไม่ค่อยเห็นความสำคัญ และละเลยการปฏิบัติตามหลักเบญจศิลป์และเบญจธรรม มากขึ้น อาจมาจากหลายสาเหตุต่างๆ ซึ่งล้วนแล้วก็มีส่วนด้วยกันทั้งนั้น ที่ทำให้สังคมวัยรุ่นละเลยที่จะปฏิบัติไม่ว่าจะเป็นครอบครัวที่ไม่ได้อบรมบุตรหลานให้มีความรู้ในเรื่องเบญจศิลป์และเบญจธรรม โดยเฉพาะเพื่อนมีส่วนที่จะชักนำให้วัยรุ่น

^๖ ประเวศ วะสี, การพัฒนาขบวนการเรียนรู้แบบพุทธ, (กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิสดศรี - สฤษดิ์วงศ์, ๒๕๔๔), หน้า ๑๗.

กระทำในสิ่งที่ผิดจากหลักเบญจศีล เบญจธรรมได้ง่าย เช่น เพื่อนชักชวนให้ดื่มเหล้า ส่วนในเรื่องสื่อต่างๆ นั้น ค่อนข้างจะมีส่วนเกี่ยวข้องกับตัวสังคมวัยรุ่นได้ง่ายและโดยตรง เพราะฉะนั้นสื่อควรมีจิตสำนึกในการที่จะนำเสนอแต่สิ่งต่างๆ ที่ดีๆ ทุกคนควรมีส่วนช่วยกันในการปลูกฝังความรู้ความเข้าใจในเรื่องเบญจศีลเบญจธรรม ไม่ว่าจะเป็นสถาบันครอบครัว หรือสถาบันการศึกษา ภาครัฐ ภาคเอกชน เพราะเบญจศีลและเบญจธรรมนั้นจะทำให้คนอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข

ผู้ปฏิบัติตามหลักเบญจศีลและเบญจธรรมแล้ว ย่อมเป็นสังคมแห่งการปลอดพ้นจากสิ่งเลวร้าย ไม่ต้องห่วงไหว หรือวิตกกังวลถึงอันตราย ไม่ต้องห่วงถึงความกังวลปลอดภัยของบุตรหลาน ไม่ต้องมีการจัดระเบียบสังคม เป็นสังคมที่ปลอดจากมลภาวะที่เป็นพิษต่อจิตใจและร่างกาย เพราะฉะนั้น หลักเบญจศีลและเบญจธรรมจึงเป็นหลักธรรมที่สำคัญในการดำรงชีวิต เราจึงควรปลูกฝัง ลูกหลานได้ตั้งแต่เล็ก และประชาชนทุกคนให้ปฏิบัติตาม เพื่อที่จะทำให้สังคมเกิดความสงบสุข ดังนั้น เราจึงควรที่จะเริ่มปฏิบัติตามหลักเบญจศีล เบญจธรรมนับตั้งแต่วันนี้ยังไม่สายเกินไปที่จะช่วยสังคมและตัวเราเองด้วย

ด้วยเหตุผลดังกล่าวมานี้ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษากระบวนการพัฒนาสังคมตามหลักเบญจศีล เบญจธรรมในสังคมไทย โดยเฉพาะกรณีของหลักเบญจศีล เบญจธรรม สามารถที่จะนำไปประยุกต์ให้เกิดการพัฒนาสังคมในรูปแบบใดได้และทำให้เกิดผลสัมฤทธิ์ที่ดีที่สุด และเล็งเห็นว่าปัญหาในเรื่องการละเลยที่จะปฏิบัติตามหลักเบญจศีล เบญจธรรม นั้นเป็นปัญหาใหญ่ที่จะทำให้สังคมไทยเราย่ำแย่ลง ประกอบกับ “คน” ซึ่งเป็นกำลังสำคัญทางด้านความคิดและกระบวนการพัฒนาประเทศนั้น หากขาดคุณธรรมไปประเทศชาติจะยิ่งย่ำแย่ลง ดังนั้น เราจึงควรปลูกฝังความรู้ความเข้าใจเรื่องเบญจศีล เบญจธรรม เพราะเป็นกฎที่ทำให้เราอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างสงบสุข

๑.๒ วัตถุประสงค์

- ๑.๒.๑ เพื่อศึกษาแนวคิดการพัฒนาสังคมตามหลักเบญจศีล เบญจธรรม
- ๑.๒.๒ เพื่อวิเคราะห์รูปแบบการพัฒนาสังคมตามหลักเบญจศีล เบญจธรรม
- ๑.๒.๓ เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาสังคมตามหลักเบญจศีล เบญจธรรม ในสังคมไทย

๑.๓ ปัญหาที่ต้องการทราบ

- ๑.๓.๑ แนวคิดการพัฒนาสังคมตามหลักเบญจศีล เบญจธรรมเป็นอย่างไร
- ๑.๓.๒ ผลการวิเคราะห์รูปแบบการพัฒนาสังคมตามหลักเบญจศีล เบญจธรรมเป็นอย่างไร
- ๑.๓.๓ แนวทางการพัฒนาสังคมตามหลักเบญจศีล เบญจธรรมนำมาใช้ในสังคมไทยได้ในรูปแบบใด

๑.๔ ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) ในรูปแบบของการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) จากเอกสาร หนังสือและข้อเขียนของผู้ทรงคุณวุฒิอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาและแนวคิดเกี่ยวกับภาวะผู้นำตามทฤษฎีตะวันตก ดังนี้

๑. คัมภีร์พระไตรปิฎกภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ๒๕๐๐ และพระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ๒๕๓๙
๒. อรรถกถาภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อรรถกถา และฎีกา ภาษาไทย ฉบับแปลและพิมพ์เผยแพร่ของสำนักต่างๆ
๓. ปกรณวิเสสและเอกสารต่างๆ รวมถึงหนังสือวิชาการอื่นๆ ของผู้ทรงคุณวุฒิ และศึกษาศึกษาจากหนังสือ วิทยานิพนธ์ งานวิจัย บทความวารสาร เอกสารที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย

๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

การพัฒนา หมายถึง การทำให้บุคคลมีคุณภาพมากขึ้น ด้วยกระบวนการเพิ่มพูนในวินัย (ศีล) ฝึกฝนความอดทน (สมาธิ) ความสามารถในการเรียนรู้ (ปัญญา) ก่อให้เกิดทัศนคติที่ดีต่อการปฏิบัติงานที่รับผิดชอบแก่บุคลากรทำให้ประสบความสำเร็จ เป็นที่พอใจแก่องค์กร

เบญจศีล หมายถึง ศีล ๕ ข้อ เป็นการงดเว้นจากการกระทำบาปทุจริต ๕ ประการ ได้แก่ (๑) งดเว้นจากการฆ่าสัตว์ (๒) งดเว้นจากการลักทรัพย์ (๓) งดเว้นจากการประพฤติดังละเมิดทางเพศ (๔) งดเว้นจากการพูดเท็จ (๕) งดเว้นจากการดื่มสุราและการเสพสิ่งเสพติด

เบญจธรรม หมายถึง ธรรม ๕ ประการ คือ (๑) เมตตา กรุณา (๒) สัมมาอาชีวะ (๓) กามสังวร (สำรวมในกาม) (๔) สัจจะ (๕) สติสัมปชัญญะ

การประยุกต์ หมายถึง กระบวนการนำเอาหลักการ ทฤษฎี สู่การใช้ในภาคปฏิบัติ

สังคมไทย หมายถึง ประชาชนชาวไทย โดยเฉพาะผู้นับถือพระพุทธศาสนา ซึ่งอยู่รวมกันเป็นกลุ่มก้อน โดยภาพรวมหมายถึง ประชาชนชาวไทย

๑.๖ ทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาสังคมตามหลักเบญจศีล เบญจธรรม” ครั้งนี้ มีเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

๑.๖.๑ เอกสารที่เกี่ยวข้อง

สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส ได้ตรัสเกี่ยวกับเรื่องเบญจศีลและเบญจธรรมสรุปได้ว่า เมื่อรับศีล ๕ หรือเบญจศีล คือ ความประพฤติชอบทางกายและวาจา เป็นข้อปฏิบัติในการเว้นจากความชั่ว อันได้แก่ (๑) เว้นจากการฆ่า การประทุษร้ายกัน (๒) เว้นจากการลัก ขโมย โกง ละเมิดกรรมสิทธิ์ ทำลายทรัพย์สิน (๓) เว้นจากการประพฤติดูหมิ่นในกามการล่วงละเมิดสิ่งที่ผู้อื่นรักใคร่ หวงแหน (๔) เว้นจากการพูดเท็จ โกหก หลอกลวง และ (๕) เว้นจากน้ำเมา คือสุราเมรัย และสิ่งเสพติดให้โทษแล้ว สมควรประพฤติธรรมอันดีงามอีกส่วนหนึ่ง ก็จะได้เป็นผู้มีธรรมดีงาม คู่กัน คือ

ข้อ ๑ ควรมี เมตตา กรุณา อนุโลมตามสิกขาบทที่ ๑

ข้อ ๒ ต้องหากินในทางที่ชอบ อนุโลมตามสิกขาบทที่ ๒

ข้อ ๓ ระวังความประพฤติไม่ให้ผิดในทางกาม อนุโลมตามสิกขาบทที่ ๓

ข้อ ๔ รู้จักรักษาสัตย์ อนุโลมตามสิกขาบทที่ ๔

ข้อ ๕ เป็นผู้รักษาสติ อนุโลมตามสิกขาบทที่ ๕^๗

สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ สมเด็จพระสังฆราช (จวน อุฏฺฐายีมหาเถร) ได้ทรงบรรยายความว่า “ศีล” เป็นสิ่งสำคัญที่ควรจะมีก่อน เพราะศีลเป็นเบื้องต้นแห่งความดีงามเป็นที่พึ่งเบื้องต้น เป็นมารดาแห่งกัลยาณธรรมและเป็นบ่อเกิดแห่งกุศลธรรมทั้งปวง คำว่า “ศีล” แปลว่า ประกติ สิ่งไรเป็นปกติ สิ่งนั้นย่อมไม่มีโทษ อย่างบ้านเมืองสงบเป็นปกติ หมายความว่าปราศจากภัยจากภายในและภายนอก คนมีความปกติภายในตน คือไม่มีภัยเบียดเบียน มีอาหารเครื่องนุ่งห่มที่อยู่อาศัยเป็นปกติ คนที่อยู่ร่วมกันไม่เบียดเบียนก่อทุกข์แก่กัน คือ ไม่ฆ่า

^๗ สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส, **ธรรมคดี**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหา มกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๑๔), หน้า ๒๒๕-๒๒๗.

กัน ไม่ทำร้ายกัน ไม่ลักฉ้อ แย่งชิงกัน ไม่ลักลอบทำชู้กัน ไม่ซัดหกลอกลงกัน ไม่ชี้เมาก่อความ
 รำคาญทะเลาะวิวาทกัน ในครอบครัวนั้นก็อยู่เป็นปกติไม่มีใครเดือดร้อนลำบากทุกข์ยาก คำว่า
 “ปกติ” นี้ จึงหมายถึงความเรียบร้อยภายในตัวบุคคลแต่ละคน และทั้งหมดนี้ที่อยู่ร่วมกัน
 ปกตินี้มาจากภาษาบาลี คือ ศีล^๙

พุทธทาสภิกขุ ได้แสดงแนวคิดเกี่ยวกับศีลธรรมไว้ว่า ศีลธรรมในฐานะที่เป็น
 สังคมศาสตร์ ก็หมายความว่าสิ่งที่แก้ปัญหของสังคมได้ตามหน้าที่ หรือตามวัตถุประสงค์
 ของสิ่งนี้ เช่น สังคมไม่มีความสงบ เกิดเป็นปัญหาขึ้นมาว่า สังคมไม่สงบ ก็มีศาสตร์อื่นหนึ่งที่จะ
 ช่วยแก้ปัญหานี้ เพราะฉะนั้นจึงเรียกว่าสังคมศาสตร์ที่เป็นศีลธรรมหรือว่าศีลธรรมที่เป็น
 สังคมศาสตร์ ศีลธรรมซึ่งเป็นสังคมศาสตร์ ก็จะมุ่งหมายแก้ปัญหาตามความหมายของคำว่า
 ศีลธรรมนั่นเอง ฉะนั้น ศีลธรรมเท่าที่จำเป็นแก่สังคมนั้น คือสังคมศาสตร์หรือศีลธรรมที่อยู่ในรูป
 ของสังคมศาสตร์^๙

พระธรรมโกศาจารย์ (ปัญญานันทภิกขุ) กล่าวว่า ชีวิตมนุษย์ที่สมบูรณ์จะต้อง
 ประกอบกับธรรมะ มีศิลปะในหลายๆ ประการ คือ ศิลปะแห่งการดำเนินชีวิต ศิลปะแห่งการ
 ครองใจคน ศิลปะแห่งการทำงาน ศิลปะแห่งการคบมิตร ศิลปะแห่งการครองเรือน ศิลปะแห่ง
 ความเป็นพ่อ ศิลปะแห่งความเป็นแม่ ศิลปะแห่งความเป็นลูก ศิลปะแห่งความเป็นผู้นำศิลปะ
 แห่งความเป็นข้าราชการ ศิลปะแห่งการสร้างความคิด ศิลปะแห่งการสร้างความสุข ศิลปะแห่ง
 การสร้างความสงบ และศิลปะสูงสุดคือพุทธธรรม^{๑๐}

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) ได้กล่าวไว้ในหนังสือ “พจนานุกรมพุทธศาสน์
 ฉบับประมวลศัพท์” ว่า เบญจศีล คือ ศีล ๕ เว้นฆ่าสัตว์ เว้นลักทรัพย์ เว้นประพฤติดินาม
 เว้นพูดปด เว้นของเมา เบญจธรรม คือ ธรรม ๕ ประการที่ควรประพฤติคู่กับการรักษาเบญจศีล
 เมตตา กรุณา สัมมาอาชีวะ สारวมในกาม สัจจะ สติสัมปชัญญะ^{๑๑}

^๙ สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ สมเด็จพระสังฆราช (จวน อุฏฐายีมหาเถร), **ธรรมคดี**,
 (กรุงเทพมหานคร : บริษัท อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน), ๒๕๔๖), หน้า ๖.

^{๑๐} พุทธทาสภิกขุ, **การกลับมาแห่งศีลธรรม**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราช
 วิทยาลัย, ๒๕๒๑), หน้า ๒๗.

^{๑๑} พระธรรมโกศาจารย์ (ปัญญานันทภิกขุ), **งามธรรม**, (กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภาจัดพิมพ์,
 ๒๕๔๒), หน้า ๑๘.

^{๑๒} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), **พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์**, พิมพ์ครั้งที่ ๙,
 (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๓), หน้า ๑๔๐-๑๔๑.

พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช) ได้กล่าวว่า เบญจศีล แปลว่า ศีล ๕ ข้อ หมายถึง การงดเว้นจากการกระทำความบาป ๕ ประการ ได้แก่ งดเว้นจากการฆ่าสัตว์ งดเว้นจากการลักทรัพย์ งดเว้นจากการประพฤติก่อให้เกิดทางเพศ งดเว้นจากการพูดเท็จ งดเว้นจากการดื่มสุราและยาเสพติด เบญจธรรม หมายถึง ข้อที่ควรปฏิบัติ ๕ ประการ คือ เมตตา กรุณา สัมมาอาชีวะ กามสังวร สัจจะ สติสัมปชัญญะ^{๑๒}

พระเทวินทร์ เทวินโท กล่าวไว้ในหนังสือ “แก่นพุทธจริยศาสตร์” ให้ความหมาย ศีล ว่าแปลได้หลายความหมาย เช่น ปกติ เย็น ระเบียบวินัย เป็นต้น กล่าวคือผู้มีศีลต้องมีกาย วาจา และใจปกติ ไม่ดีหรือเสียใจ เมื่อประสบกับสิ่งที่ดีหรือไม่ดีผู้มีศีลต้องมีกาย วาจา และใจ เย็นสบาย ไม่เร่าร้อนด้วยราคะ โลภะ โทสะ และโมหะ และเป็นผู้มีกายสุจริต และมโนสุจริต แต่ความหมายโดยรวมถึง การเป็นผู้มีระเบียบวินัยในตนเอง เช่น ถ้ารับประทานอาหารก็ รับประทานให้เป็นปกติ อย่าให้มากเกินไป อย่าให้น้อยเกินไป อย่าให้หวานเกินไป เค็มเกินไป รับประทานอาหารให้เป็นเวลาปกติที่เคยรับประทาน ถ้าทำงานก็ทำให้เป็นปกติ อย่าทำงานมากเกินไปเมื่อทำอะไรก็ทำด้วยความสุขุมรอบคอบและเยือกเย็น อย่ายืน เดิน นั่งนอน ทำดื่ม พูด คิด ด้วยความเร่าร้อน ศีล ๕ มีลักษณะเป็นข้อห้าม ซึ่งปฏิบัติกันมาก่อนพระพุทธเจ้า จะอุบัติขึ้น เมื่อพระพุทธเจ้าอุบัติขึ้นแล้ว ทรงเห็นว่า ศีล ๕ เป็นข้อปฏิบัติที่มีประโยชน์ต่อสังคม จึงสอนให้ชาวพุทธรักษาศีล ๕ เพื่อประโยชน์แก่คนรักษาเอง ทำให้ตัวเองก็เย็นสบาย คนอื่นสิ่งอื่น ก็เย็นสบาย แต่ละคนแต่ละสิ่งไม่เบียดเบียนกันไม่ทำร้ายกัน แต่มีความเป็นอยู่ในลักษณะ สนับสนุนเกื้อกูลซึ่งกันและกัน^{๑๓}

ทรงวิทย์ แก้วศรี ได้กล่าวว่า การเจริญเมตตาจิต กรุณาจิต มุทิตาจิต อุเบกขาจิต ไปในทิศทั้งหลายไม่มีขอบแดน เป็นการแผ่ความปรารถนาดีแก่ผู้อื่นให้มีความสุขความสบายทั่วกัน ไม่เลือกที่รักมักที่ชัง จึงเป็นการสร้างความรู้สึกให้สัตว์ทั้งหลายอยู่ร่วมกันโดยไม่มีเวรต่อกันไม่เบียดเบียนกัน เป็นการแผ่เมตตาอย่างไม่มีประมาณ ไม่มีขีดจำกัด^{๑๔}

สุชีพ ปุญญานุภาพ ได้กล่าวไว้ในหนังสือ “คุณลักษณะพิเศษแห่งพระพุทธศาสนา” ว่า หลักศีลธรรมทางพระพุทธศาสนาชั้นสามัญที่เรียกว่า เบญจศีล เบญจธรรม คือ ศีล ๕ และ

^{๑๒} พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช), *พจนานุกรมเพื่อการศึกษาพุทธศาสนาคำวัด*, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภาและสถาบันบันลือธรรม, ๒๕๕๑), หน้า ๔๘๐-๔๘๑.

^{๑๓} พระเทวินทร์ เทวินโท, *แก่นพุทธจริยศาสตร์*, (กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙), หน้า ๒๒.

^{๑๔} ทรงวิทย์ แก้วศรี, *เบญจศีล เบญจธรรม*, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๓๐), หน้า ๒๐.

ธรรม ๕ ซึ่งพระพุทธศาสนาสอนไว้ในแง่เว้นความชั่วและแง่ทำความดี เพื่อให้เกิดความสมบูรณ์ในการครองชีวิต เบญจศีล เบญจธรรมนั้นศีล หมายถึงการเว้นความชั่ว ธรรม หมายถึง การเพิ่มพูนความดี แบ่งออกเป็นฝ่ายละ ๕ คู่ ดังนี้

- ๑) เว้นจากฆ่าสัตว์ และมนุษย์ เป็นศีลข้อที่ ๑ เมตตากฎา เป็นธรรมข้อที่ ๑
- ๒) เว้นจากลักทรัพย์ เป็นศีลข้อที่ ๒ สัมมาอาชีวะ เป็นธรรมข้อที่ ๒
- ๓) เว้นจากผิดในกามเป็นศีลข้อที่ ๓ กามสังวร (สำรวมในกาม) เป็นธรรมข้อที่ ๓
- ๔) เว้นจากพูดเท็จ เป็นศีลข้อที่ ๔ สัจจะ พูดจริง เป็นธรรมข้อที่ ๔
- ๕) เว้นจากดื่มสุราเมรัยอันเป็นเหตุแห่งความประมาท เป็นศีลข้อที่ ๕ มีสติสัมปชัญญะ สำรวมระวัง เป็นธรรมข้อที่ ๕^{๑๕}

ไพโรจน์ อยู่มนเทียร กล่าวไว้ในหนังสือเรื่อง “เมื่อธรรมครองโลก” เกี่ยวกับเบญจศีลและเบญจธรรมว่า คือ สงบระงับหรือนิ่งไม่วุ่นวาย ไม่ระส่ำระสาย นี่คำว่า สีละ แปลว่านิ่งหรือปกติ ที่นี้คำว่า “ธรรม” มันก็น่ารัก เพราะมันแปลว่า ทรงตัวอยู่ได้ ไม่ล้มลุกคลุกคลาน นี่เรียกว่า พูดกันอย่างภาษาหนังสือ คำว่า “ศีล” ดังหนังสือแปลว่าสงบนิ่ง ระงับนิ่ง ปกติ คำว่าธรรม มาจากคำว่า ธร- ที่แปลว่าทรง คือทรงตั้งอยู่ได้ แล้วคิดดูซิจะไม่น่ารักอย่างไร อันหนึ่งนิ่งสงบปกติ แล้วอันหนึ่งว่า ทรงอยู่ รวมกันเป็นศีลธรรมความทรงตัวอยู่ได้ ด้วยความสงบเย็น เป็นปกติ นั่นแหละ คือศีลธรรม^{๑๖}

สรุปความได้ว่า หลักเบญจศีลเป็นหลักเบื้องต้นแห่งความดีงาม เป็นที่พึงเบื้องต้น และเป็นบ่อเกิดแห่งกุศลธรรมทั้งปวง คู่กันกับหลักเบญจธรรม คือธรรมที่ทำให้การดำเนินชีวิตเกิดความสมบูรณ์ เป็นกระบวนการวิเคราะห์บุคคลเพื่อเตรียมการพัฒนา เพื่อจัดสรรหลักการหรือหลักธรรมให้เหมาะกับจริต (นิสัย) ของบุคคลนั้นๆ เป็นการขัดเกลาจิตใจให้เบาบาง และให้มีมนุษยธรรม เมื่อประพฤติปฏิบัติไปตามลำดับขั้นแล้ว จากขั้นพื้นฐานเบื้องต้นจนกระทั่งถึงขั้นสูงสุด เป็นเหตุให้ผู้ปฏิบัติเจริญก้าวหน้า ปลอดเวร ปลอดภัย เพิ่มพูนความดีงามแก่ผู้ประพฤติปฏิบัติ โดยมุ่งความบริสุทธิ์ คือความหมดจดปราศจากมลทินคือเครื่องเศร้าหมองอันเป็นเป้าหมายสูงสุดในทางพระพุทธศาสนา

^{๑๕} สุชีพ ปุญญานุภาพ, **คุณลักษณะพิเศษแห่งพระพุทธศาสนา**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาราชวิทยาลัย, ๒๕๓๓), หน้า ๘๑.

^{๑๖} ไพโรจน์ อยู่มนเทียร, **เมื่อธรรมครองโลก**, (กรุงเทพมหานคร : สุขภาพใจ, ๒๕๔๒), หน้า ๑๒๘.

๑.๖.๒ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

พระมหาสมชาย สิริจนโท (หานนท์) ได้ทำการศึกษาเรื่อง “พุทธธรรมเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามแนวทางของพระพุทธพจน์ (สมาน สุมะโธ)” ผลของการวิจัยพบว่า ศิลปหมายถึง การพัฒนาความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางสังคมให้เป็นไปด้วยดี เริ่มแต่ไม่ก่อการเบียดเบียน ไม่ทำความเดือดร้อนแก่ผู้อื่น แก่สังคม ประพฤติสิ่งที่ประโยชน์เกื้อกูลต่อผู้อื่น ต่อสังคม มีความรับผิดชอบในหน้าที่ ประกอบสัมมาอาชีพด้วยความขยันหมั่นเพียร ฝึกฝนอบรมกายวาจาของตนให้ประณีตปราศจากโทษ ก่อคุณประโยชน์ และเป็นเครื่องสนับสนุนการฝึกอบรมจิตใจและปัญญาให้ยิ่งๆ ขึ้นไปนั่นเอง ดังนั้น การพัฒนาตนด้วยศิลป จึงหมายถึงการพัฒนาตนให้เป็นผู้มีศิลป มีอาจารย์ตรงตาม และผู้มีศิลปย่อมมีชื่อเสียงที่ดี กล้าหาญ ในการเข้าสู่บริษัทชื่อน่ามีกลิ่นหอมหวาน^{๑๗}

พระมหาณรงค์ศักดิ์ โสภณสิทธิ (โสภา) ได้ทำการศึกษาเรื่อง “ศึกษาดนตรีเพื่อการเผยแผ่พระพุทธธรรมของพระธรรมปริยัติเวที (สุเทพ ผุสสธมโม)” ผลของการวิจัยพบว่า ศิลปคือการควบคุมมารยาททางกาย ทางวาจาให้เป็นระเบียบเรียบร้อย มิให้ล่วงละเมิดบัญญัติมีคุณประโยชน์ ๓ ประการ คือ

ประการที่หนึ่ง ผู้รักษาศิลป ย่อมไปสู่สุคติภพ

ประการที่สอง ผู้รักษาศิลป ย่อมได้รับโภคสมบัติ

ประการที่สาม ผู้รักษาศิลป ย่อมปฏิบัติให้ถึงพระนิพพานได้^{๑๘}

พระมหาสำราญ ญาณสวโร (พินดอน) ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาเชิงวิเคราะห์เรื่องผลกระทบจากการล่วงละเมิดศีลข้อที่ ๕ ที่มีต่อสังคมไทย” ผลของการศึกษาพบว่า เพราะคนเราจะต้องอยู่ร่วมกัน หากไม่บัญญัติกติกา ระเบียบสังคม คนก็ไม่อาจพัฒนาตนไปสู่คุณธรรมที่สูงกว่าได้ ‘คนและสัตว์เดรัจฉาน ย่อมมีการกิน การนอน การสืบพันธุ์ เสมอกัน แต่สิ่งที่จะทำให้คนต่างจากสัตว์เดรัจฉานนั้นคือ ธรรม’ และสิ่งที่จะนำคนให้เข้าถึงธรรมได้นั้นก็คือระเบียบกฎเกณฑ์ทางศาสนาเรียกว่า ‘ศีล’ ศีล เป็นข้อปฏิบัติของความเป็นคน โดยเฉพาะศีล ๕ ซึ่งเป็นมนุษยธรรม ธรรมของมนุษย์ ตามหลักพระพุทธศาสนา คำสอนทั้งหมดเป็นระบบการ

^{๑๗} พระมหาสมชาย สิริจนโท (หานนท์), “พุทธธรรมเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามแนวทางของ พระพุทธพจน์ (สมาน สุมะโธ)”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๕๗).

^{๑๘} พระมหาณรงค์ศักดิ์ โสภณสิทธิ (โสภา), “ศึกษาดนตรีเพื่อการเผยแผ่พระพุทธธรรมของพระธรรมปริยัติเวที (สุเทพ ผุสสธมโม)”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๙).

ปฏิบัติ เพราะเหตุที่คำสอนเป็นสัจธรรม คือเกิดจากประสบการณ์จริง หรือการตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า คำสอนจะให้ผลอย่างแท้จริงเฉพาะผู้ที่นำไปปฏิบัติเท่านั้น ศีลก็อยู่ในลักษณะเดียวกัน แม้ว่าจะเป็นคำ สอนระดับพื้นฐาน แต่ถ้านำไปปฏิบัติอย่างถูกต้องแล้วจะมีความสัมพันธ์กับระบบอื่นๆ และพัฒนาจนถึงระดับสูงสุด^{๑๙}

พระมหาพรสวรรค์ กิตติวโร (จันโปรด) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ศึกษาการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักกุศลกรรมบถ ๑๐ ประการ” ได้สรุปความไว้ว่าการศึกษาการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักกุศลกรรมบถ ๑๐ ประการ เป็นการพัฒนาด้านหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา และพบว่า การพัฒนามนุษย์ในทางพระพุทธศาสนานั้น มองมนุษย์ในฐานะที่มนุษย์มีความเป็นมนุษย์ของตนเอง ชีวิตมนุษย์นั้นมีจุดหมายของชีวิต คือ ความสุข ความอิสรภาพ ความดีงามของชีวิต ซึ่งเป็นเรื่องเฉพาะตัวบุคคล และการพัฒนาตามหลักกุศลกรรมบถ ๑๐ ประการนั้น เป็นการพัฒนามนุษย์ได้ครบทั้งกาย วาจา และใจ ถือได้ว่าเป็นหลักสำคัญของพระพุทธศาสนา เพราะการพัฒนาคนที่ดีจะต้องมีธรรมะเป็นพื้นฐาน อำนวยให้เกิดคุณค่าในทางมนุษยธรรม มีเป้าหมายเพื่อเป็นการแก้ปัญหาของมนุษย์ โดยมีรูปแบบการปฏิบัติรวมลงในไตรสิกขา เป็นกระบวนการพัฒนาทางร่างกาย วาจา จิต และปัญญา ที่สามารถพัฒนามนุษย์ได้ทุกระดับขั้นระดับสังคม เพื่อพัฒนามนุษย์ให้ได้บรรลุจุดหมายของชีวิตและประโยชน์ต่างๆ^{๒๐}

พระมหาบุญเรือน ปภังโก (พิลาพันธ์) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์แนวความคิดเรื่องเมตตาในพุทธปรัชญาเถรวาท” ผลการศึกษาพบว่า เมตตาเป็นหลักธรรมที่สำคัญทางพระพุทธศาสนา ในระดับพื้นฐาน เมตตาเป็นหลักธรรมให้เอื้อเพื่อซึ่งกันและกัน ไม่ทำลายไม่เบียดเบียนกัน ในระดับกลาง เมตตาเป็นคุณธรรมที่ช่วยพัฒนาจิตให้สะอาดบริสุทธิ์ ลดกิเลส ขจัดความทุกข์ให้เบาบาง เห็นแก่ตัวน้อยลง ในระดับสูง เมตตาเป็นคุณธรรมทำให้หมดความเป็นตัวตน หมดกิเลส ไม่มีอาสวะ เป็นเมตตาที่สะอาดบริสุทธิ์ เมตตานี้เกิดได้ ๓ ทางคือ

^{๑๙} พระมหาสำราญ ญาณสวโร (พินดอน), “การศึกษาเชิงวิเคราะห์เรื่องผลกระทบจากการล่วงละเมิดศีลข้อที่ ๕ ที่มีต่อสังคมไทย”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒).

^{๒๐} พระมหาพรสวรรค์ กิตติวโร (จันโปรด), “ศึกษาการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักกุศลกรรมบถ ๑๐ ประการ”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔).

กาย วาจา และใจ เมตตาที่มีกิเลสครอบงำหรือเมตตาที่ปราศจากปัญญาอ่อนเป็นสาเหตุให้เกิดโทษได้^{๒๑}

พระปลัดพลชัย อนุบาลโย (ตินวลพนาว์) ได้สรุปไว้ในงานวิจัยเรื่อง “วิเคราะห์การใช้หลักเบญจศีลเบญจธรรมเพื่อแก้ปัญหาสังคมไทย” ผลการวิจัยพบว่า หลักเบญจศีล เบญจธรรมในพระพุทธศาสนาเถรวาทมีปรากฏหลายแห่ง ทั้งพระไตรปิฎก และนักวิชาการได้กล่าวไว้หลักเบญจศีลและเบญจธรรมเป็นกัลยาณธรรมซึ่งกันและกันเป็นคู่กันแสดงเอาไว้เพื่อให้เข้าใจอย่างชัดเจนยิ่งขึ้น หมายถึง ธรรมอันดีงาม ธรรมที่ทำให้บุคคลให้เกิดความงามหรือคนดี และมีคุณธรรม มีกาย วาจา ใจ ที่สะอาดงดงาม^{๒๒}

พระทวีป กลยาณธมโม (เล็กบัณฑิตย์) ได้ทำการศึกษาเรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์หลักกัลยาณธรรมสำหรับการดำรงชีวิตที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนา” สรุปได้กล่าวว่า กัลยาณธรรม หมายถึงธรรมอันดีงามและเป็นหลักปฏิบัติของกัลยาณบุคคล ซึ่งมีลักษณะที่สำคัญคือ เป็นธรรมที่แสดงคุณค่าของบุคคลที่แสดงออกมาทางกาย วาจา ใจที่ดี มีความสุจริต มีความเมตตา กรุณา และความประพฤตินิสัยที่เป็นประโยชน์ทั้งต่อตนเองและสังคม พระพุทธเจ้าทรงสรรเสริญบุคคลผู้มีกัลยาณธรรมว่า เป็นผู้สำเร็จฐานะอยู่จบพรหมจรรย์ ในพระธรรมวินัย การปฏิบัติตนของกัลยาณบุคคลนั้นประกอบด้วย ๓ ชั้นได้แก่ การปฏิบัติขั้นต้นคือการรักษาศีล การปฏิบัติขั้นกลางคือการบำเพ็ญจิตให้สงบ และการปฏิบัติขั้นสูงสุดคือการปฏิบัติขั้นวิปัสสนากรรมฐานเพื่อทำลายกองทุกข์ทั้งมวล^{๒๓}

พระอภัย อภิชาติ (ชูขุนทด) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาหลักธรรมสำหรับพัฒนาพฤติกรรมของมนุษย์ในสังคมปัจจุบัน” ได้สรุปไว้ว่า หลักธรรมในการพัฒนาพฤติกรรมของมนุษย์ตามหลักพุทธศาสนาเถรวาท มีอยู่ ๒ ประการ คือ (๑) หลักเบญจศีล คือ ข้อประพฤติปฏิบัติสำหรับควบคุมกายและวาจาให้ตั้งอยู่ในความดีงาม แบ่งเป็นประเภทของเบญจศีลได้ ๕ ประเภท คือ เว้นจากการฆ่าสัตว์มีชีวิต, เว้นจากการถือเอาสิ่งของที่เจ้าของไม่ได้ให้,

^{๒๑} พระมหาบุญเรือน ปงกโร (พิลาพันธ์), “การศึกษาวิเคราะห์แนวความคิดเรื่องเมตตาในพุทธปรัชญาเถรวาท”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๒).

^{๒๒} พระปลัดพลชัย อนุบาลโย (ตินวลพนาว์), “วิเคราะห์การใช้หลักเบญจศีลเบญจธรรมเพื่อแก้ปัญหาสังคมไทย”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕).

^{๒๓} พระทวีป กลยาณธมโม (เล็กบัณฑิตย์), “การศึกษาวิเคราะห์หลักกัลยาณธรรมสำหรับการดำรงชีวิตที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนา”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔).

เว้นจากการประพาศิณในกาม, เว้นจากการพูดเท็จ และเว้นจากการดื่มน้ำเมา คือสุราและเมรัยอันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท และอานิสงส์ของบุคคลผู้มีศีลสมบูรณ์ด้วยศีลในโลกนี้ ย่อมมีโภคทรัพย์ ย่อมแก่กล้า ไม่เก้อเขิน ย่อมไม่หลงลืมสติตายหลังจากตายแล้ว ย่อมไปเกิดในสุคติโลกสวรรค์ และ (๒) เบญจธรรม หมายถึง กัลยาณธรรม แปลว่า ธรรมที่มีความงามเป็นข้อปฏิบัติพิเศษที่ยิ่งขึ้นไปกว่าศีล ซึ่งจะทำให้มนุษย์เป็นคนดี มีคุณธรรม มีกาย วาจา ใจ ที่สะอาดงดงามแบ่งออกเป็นประเภทของเบญจธรรม ๕ ประเภท คือ ความเมตตากรุณา, การเลี้ยงชีพโดยชอบ, ความสำรวมในกาม, พูดความจริง และความระลึกความรู้สึกตัวอยู่เสมอ บุคคลนำไปประพฤติปฏิบัติแล้วจะเกิดผลดีแก่ผู้ปฏิบัติอย่างแน่นอน^{๒๔}

พระทวีป เขมธมโม (จำปา) ได้ทำการศึกษาเรื่อง “ศึกษาสัมมาอาชีวะในพระพุทธศาสนา” ได้กล่าวสรุปไว้ว่า หลักการของสัมมาอาชีวะหรือการเลี้ยงชีพชอบตามหลักพระพุทธศาสนาจะครอบคลุมกระบวนการดำเนินชีวิตทั้งทางกาย วาจา และใจ โดยมีประโยชน์ทั้ง ๓ ด้านคือ ประโยชน์ตน (อัตตประโยชน์) ประโยชน์ผู้อื่น (ปรัตถประโยชน์ และประโยชน์ทั้งสองฝ่าย (อุภยัตถประโยชน์) การดำเนินชีวิตตามหลักสัมมาอาชีวะในพระพุทธศาสนาประกอบด้วย (๑) การเลี้ยงชีพในทางที่ชอบทั้งทางกายและทางวาจา ถูกต้องทั้งทางกฎหมายและศีลธรรม (๒) การครอบครองรักษาที่ดี หรือหลักโภควิภาค ๔ (ส่วนหนึ่งใช้สอยเลี้ยงชีพ สองส่วนประกอบอาชีพและอีกส่วนหนึ่งไว้ยามจำเป็นและทำบุญ) และ (๓) การบริโภคใช้จ่ายอย่างถูกต้อง^{๒๕}

นันทวัน อิศรานุวัฒน์ชัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ภาวะผู้นำที่พึงประสงค์ในยุคโลกาภิวัตน์ : ศึกษาจากหลักพุทธธรรม” ได้สรุปไว้ว่า หลักธรรมสำคัญในการเป็นผู้นำ เช่น ทศพิธราชธรรม พรหมวิหาร ๔ ธรรมธิปไตย ราชสังคหวัตถุ ๔ เป็นการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมในการบริหารจัดการ ‘ธรรม’ เป็นปัจจัยสำคัญในการบริหารจัดการให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย สัปปริสธรรม เป็นธรรมของสัปปริสชน ส่วนสัตบุรุษ คือคนกตัญญูกตเวที เป็นนักปราชญ์ เป็นกัลยาณมิตร เป็นผู้ประกอบด้วยพระสัทธรรม มีศรัทธา มีhiri โอตตัปปะ มีสุตะมาก ปราศจากความเพียร มีสติตั้งมั่น มีปัญญา สัตบุรุษ เป็นผู้ปฏิบัติสมควรแก่ธรรม เป็นผู้

^{๒๔} พระอภัย อภิชาติ (ชูขุนทด), “การศึกษาหลักธรรมสำหรับพัฒนาพฤติกรรมของมนุษย์ในสังคมปัจจุบัน”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔).

^{๒๕} พระทวีป เขมธมโม (จำปา), “ศึกษาสัมมาอาชีวะในพระพุทธศาสนา”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑).

ประพจน์ตามธรรม เป็นผู้ควรบูชา เป็นบุคคลที่ควรคบหาสมาคมด้วย เพราะสัตบุรุษ เป็นผู้รู้
สัทธรรม คือ ศีล ๕ ศีล ๑๐ สติปัฏฐาน ๔ เป็นต้น^{๒๖}

เสาวนีย์ ตะโพนทอง ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “พฤติกรรมการนำ ศีล ๕ ไปใช้ใน
ชีวิตประจำวันของนักศึกษาสถาบันอุดมศึกษารัฐบาลในกรุงเทพมหานคร” ผลการวิจัยพบว่า
นิสิตนักศึกษา กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความรู้เรื่องความหมายของศีล และรู้ว่าการดื่มเครื่องดื่ม
ที่มีแอลกอฮอล์เป็นการละเมิดศีล ๕ ส่วนพฤติกรรมการนำศีล ๕ ไปใช้ในชีวิตประจำวัน พบว่า
นิสิตนักศึกษาจะละเมิดศีลข้อ ๑ เพราะต้องตบยุงหรือแมลงที่มารบกวน ละเมิดศีลข้อ ๒ โดย
ทุจริตในการสอบ ลอกการบ้านหรือรายงานของเพื่อน ละเมิดศีลข้อ ๔ โดยเล่าเรื่องไม่ตรงกับ
ความจริงต่อพ่อแม่ และละเมิดศีลข้อ ๕ โดยดื่มเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ สำหรับศีลข้อ ๓ พบว่า
นักศึกษาส่วนใหญ่ไม่ค่อยละเมิด สำหรับความแตกต่างทางพฤติกรรมพบว่า เพศชายจะละเมิด
ศีลข้อ ๓ มากกว่าเพศหญิง และค่าสหสัมพันธ์ระหว่างศีลทั้ง ๕ ข้อมีความสัมพันธ์กันทางบวก
ทุกข้อ^{๒๗}

พรทิพา ภูมิพินานนท์ ได้ทำการศึกษาเรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์กระบวนการการ
เรียนรู้ในพระพุทธศาสนาและการพัฒนาคน” ได้สรุปว่า ประโยชน์ของการรักษาศีลให้บริสุทธิ์
นั้นมีหลายประการ เช่น สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ทำให้จิตเป็นปกติไม่ถูก
กิเลสครอบงำ และพร้อมที่จะพัฒนาจิตให้เกิดสัมมาสมาธิและปัญญา เป็นการฝึกหัดการเจริญ
วิปัสสนาทำให้จิตใจเข้มแข็งและอนุสัยกิเลสจะอ่อนกำลังลง ซึ่งเป็นกระบวนการการเรียนรู้และ
การพัฒนาคนตามหลักพระพุทธศาสนา^{๒๘}

รังษิ สุนทนต์ ได้ทำการศึกษาเรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์บทบาทของอนาถบิณฑิก
อุบาสกที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนา” ได้กล่าวสรุปว่า พระพุทธเจ้าตรัสกับท่านอนาถ
บิณฑิกคหบดีว่า บุคคลผู้ทุศีล ละเวรภัย ๕ ประการไม่ได้ จะต้องตกนรก เวรภัย ๕ ประการ คือ

^{๒๖} นันทวัน อีสรานวัณชัย, “ภาวะผู้นำที่พึงประสงค์ในยุคโลกาภิวัตน์ : ศึกษาจากหลักพุทธธรรม”,
วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๗).

^{๒๗} เสาวนีย์ ตะโพนทอง กุลกัญญา ณ ป้อมเพ็ชร และมนตรี คู่ควร, “พฤติกรรมการนำศีล ๕ ไปใช้ใน
ชีวิตประจำวันของนิสิตนักศึกษาสถาบันอุดมศึกษารัฐบาลในกรุงเทพมหานคร”, รายงานการวิจัย, (คณะ
เทคโนโลยีการเกษตร : สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าคุณทหารลาดกระบัง), ๒๕๔๘, หน้า ๑๒๑ .

^{๒๘} พรทิพา ภูมิพินานนท์, “การศึกษาวิเคราะห์กระบวนการการเรียนรู้ในพระพุทธศาสนาและการ
พัฒนาคน”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,
๒๕๕๑).

๑) การฆ่าสัตว์ ๒) การถือเอาสิ่งของที่เจ้าของมิได้ให้ ๓) การประพฤตินิดในเรื่อรักใคร่ ๔) การกล่าวเท็จ ๕) การดื่มสุราและเมรัยอันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท^{๒๙}

พิชิตชัย ยมพาลไฟ ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาทัศนะเรื่องศีล ๕ ของชาวพุทธในสังคมไทยปัจจุบัน : ศึกษาเฉพาะกรณีการฆ่าสัตว์” ซึ่งได้ผลการวิจัยพบว่า การงดเว้นจากการฆ่าสัตว์มีความสำคัญเพราะเป็น ข้อปฏิบัติเพื่อความสงบสุข ป้องกันการเบียดเบียนชีวิตและความหวาดระแวงกันระหว่าง มนุษย์กับมนุษย์ และมนุษย์กับสัตว์ การฆ่าถือว่าต้องมีองค์ประกอบครบ ๕ ประการ คือ สัตว์มีชีวิต, รู้ว่าสัตว์มีชีวิต, คิดจะฆ่า, พยายามฆ่า, และสัตว์ตายด้วยความพยายามนั้น ศีลจึงขาด ถ้าองค์ประกอบไม่ครบศีลก็ไม่ขาด เป็นเพียงการทรมานสัตว์เพราะเบียด เบียดสัตว์โดยขาดเมตตา การปฏิบัติศีลข้อนี้กระทำได้ ๓ วิธี คือ ปฏิญาณตนจะไม่ล่วง ละเมิด, งดเว้นเมื่อประสบเหตุการณ์เฉพาะหน้า, และงดเว้นเป็นปกติ ผู้ปฏิบัติตามศีลข้อนี้จะได้รับผลคือ การดำรงชีวิตอยู่อย่างปกติสุข มีความอุดมสมบูรณ์ และสามารถปฏิบัติธรรมขั้นสูงได้ต่อไป ผลการวิจัยภาคสนามพบว่า ปัจจุบันประชาชนส่วนใหญ่เข้าใจศีลข้อนี้ถูกต้อง แต่ไม่สามารถจะปฏิบัติให้สมบูรณ์ได้ เพราะความจำเป็นในการดำรงชีวิต และเชื่อว่าการฆ่าสัตว์เป็นบาปมีผลทั้งในชาตินี้และชาติหน้า ผู้ปฏิบัติที่ขาดความเข้าใจอย่างถูกต้อง ในการรักษาศีลจะเข้าใจว่าการรักษาศีลยากเกินไปจึงไม่รักษาศีล^{๓๐}

วนิดา ฉายาสุตบุตร ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์บทบาทของพระนางสามาวดีในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท” ได้กล่าวสรุปว่า เมตตาธรรมเป็นคุณธรรมขั้นพื้นฐานที่อยู่ในเบญจธรรม หรือกัลยาณธรรม ได้แก่ ธรรมอันดีงาม ๕ ประการ คือ (๑) เมตตา กรุณา คือ ความรัก ความสงสาร คิดช่วยให้ผู้อื่นพ้นทุกข์ (๒) สัมมาอาชีวะ คือการหาเลี้ยงชีพในทางสุจริต (๓) กามสังวร คือความสำรวมระวังในกาม (๔) สัจจะ คือความจริงใจ (๕) สติสัมปชัญญะ คือความระลึกได้ รู้ตัว คุณธรรมพื้นฐานในด้านความเมตตานี้ เมื่อได้ปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอก่อให้เกิดคุณค่า ๒ ประการ คือ คุณค่าด้านการทำจิต ทำให้ผู้ปฏิบัติมีชีวิตที่

^{๒๙} รังษี สุธนต, “การศึกษาวิเคราะห์บทบาทของอนาถบิณฑิกอุบาสิกที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนา”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๔).

^{๓๐} พิชิตชัย ยมพาลไฟ, “การศึกษาทัศนะเรื่องศีล ๕ ของชาวพุทธในสังคมไทยปัจจุบัน : ศึกษาเฉพาะกรณีการฆ่าสัตว์”, *วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต (ศาสนาเปรียบเทียบ)*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๔๑).

ประเสริฐ มีความสุข และคุณค่าด้านการทำกิจ ทำให้การกระทำเป็นเหตุให้เกิดความสามัคคี จิตคิดปรารภนาดี เอื้อเพื่อต่อกันเกิดประโยชน์สุขต่อตนเองและส่วนรวม^{๓๑}

อมร อำไพรุ่งเรือง ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาพฤติกรรมการรักษาและการล่องละเมตศีล ๕ ของพุทธศาสนิกชนกรุงเทพมหานคร” ผลการศึกษาพบว่า หลักการและเจตนารมณ์ของการรักษาศีล ๕ ในพระพุทธศาสนาเถรวาท พอจะสรุปได้ คือเจตนารมณ์ของศีลก็คือเจตนารมณ์ที่มุ่งให้มนุษย์ในสังคมอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขไม่เบียดเบียนกัน ให้รู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา นอกจากนี้ เจตนารมณ์ของศีล ยังครอบคลุมถึงการจัดระบบโครงสร้างทางสังคมความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสังคมและสภาพแวดล้อม อีกทั้งยังมีเจตนารมณ์ที่จะครอบคลุมให้สามารถแก้ไขปัญหาสังคมยุคใหม่ได้ทั้งหมด แทนที่จะเป็นเพียงการละเมตกันระหว่างบุคคลกับบุคคลแบบตรงไปตรงมาเท่านั้น^{๓๒}

พงษ์ศักดิ์ สนธิตระกูล ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ศึกษาวิเคราะห์การแก้ไขปัญหาจากการละเมตเบญจศีลข้อที่ ๕ ของเยาวชนไทยตามพุทธวิธี : กรณีศึกษายาเสพติด” ได้สรุปไว้ว่า ศีลเป็นข้อปฏิบัติสนับสนุนการละชั่ว ทำความดี ทำให้เกิดสภาพการเป็นอยู่ที่เกื้อกูลแก่การปฏิบัติกิจต่างๆ ส่งผลให้สังคมสามารถอยู่ร่วมกันด้วยดี มีความสงบเรียบร้อย ศีลจึงเป็นคำสอนและหลักปฏิบัติที่สำคัญ เป็นหลักประพจน์สำหรับทุกคน ได้แก่

- (๑) ปาณาติปาตา เวรมณี คือ เว้นจากการฆ่าสัตว์หรือทำลายชีวิต
- (๒) อทินนาทานา เวรมณี คือ เว้นจากการลักขโมยหรือฉ้อโกง
- (๓) กาเมสุ มิจฉาราวา เวรมณี คือ เว้นจากการประพฤติดูผิดในกาม
- (๔) มุสาวาทา เวรมณี คือ เว้นจากการพูดเท็จ

^{๓๑} วนิดา ฉายาสุตบุตร, “การศึกษาวិเคราะห์บทบาทของพระนางสามาวดีในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐).

^{๓๒} อมร อำไพรุ่งเรือง, “การศึกษาพฤติกรรมการรักษาและการล่องละเมตศีล ๕ ของพุทธศาสนิกชนกรุงเทพมหานคร”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐).

(๕) สุราเมรมัชชปาตัญญานา เวรมณี คือเว้นจากการดื่มสุราเมรัยและยาเสพติดซึ่งเป็นประเด็นสำคัญ^{๓๓}

สรุปความว่า เบญจศีล คือ ศีล ๕ ประการ มีการเว้นจากการฆ่า การเบียดเบียนมนุษย์และสัตว์ การเว้นจากการลักขโมยสิ่งของผู้อื่น การเว้นจากการประพฤติดินในกาม การเว้นจากการพูดเท็จ และการเว้นจากการดื่มสุราและของมึนเมา ส่วนเบญจธรรม ได้แก่ ธรรมอันดีงาม ๕ ประการ คือ เมตตา กรุณา สังฆาอาชีวะ กามสังวร สัจจะ และสติสัมปชัญญะ

๑.๗ วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) คือการศึกษา ค้นคว้าจากคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา จากหนังสือเอกสารและบทความทางวิชาการของผู้ทรงคุณวุฒิ และพระเถระในประเทศไทย ผ่านข้อคิดข้อเขียนและหรือคำบอกเล่าของบุคคลเหล่านั้นผ่านสื่อต่างๆ ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้

๑. การตั้งและการกำหนดประเด็นปัญหา โดยหัวข้อเรื่องและกำหนดประเด็นปัญหา หรือวัตถุประสงค์จะวิจัยเชื่อมโยงกับประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

๒. การรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยจะได้รวบรวมข้อมูลโดยเริ่มเก็บข้อมูลและเอกสารหลักฐานทั้งที่เป็นปฐมภูมิและทุติยภูมิ คือ พระไตรปิฎก อรรถกถา ฎีกา ปกรณวิเสสวิสุทธิมรรค และเอกสารที่เกี่ยวข้องอื่นๆ จากห้องสมุดบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หอสมุด ปรีดีพนมยงค์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และสำนักหอสมุดแห่งชาติ

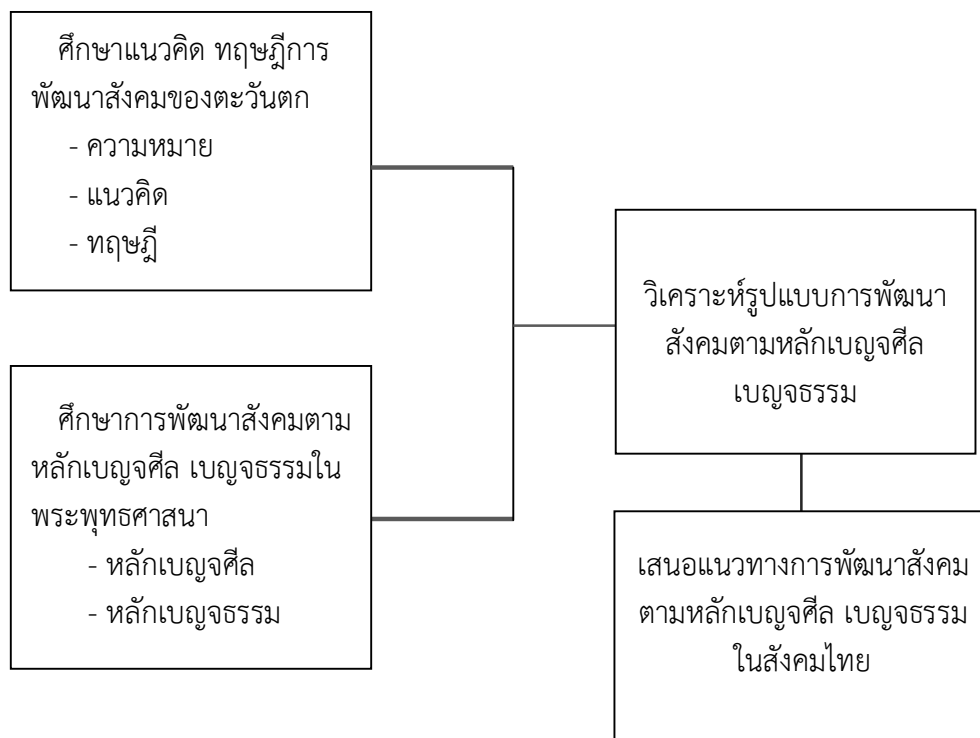
๓. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากการค้นคว้ามาวิเคราะห์และสังเคราะห์ จัดลำดับก่อนและหลังตามลำดับความสำคัญของแต่ละบทตอน แบ่งหมวดหมู่ให้เหมาะสมแก่การวิจัย การวิเคราะห์เนื้อหาโดยสรุปเพื่อใช้กับงานวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) ก็คือมีการตีกรอบกำหนดหัวข้อตามทฤษฎีที่ใช้เทียบเคียง

๔. การแปลความหมายข้อมูลและรายงานผลการวิจัย เป็นขั้นตอนที่ผู้วิจัยต้องแปลความหมายข้อมูลหลักฐานและเอกสาร ค้นหาคำตอบอย่างมีขั้นตอนพร้อมทั้งเสนอผลที่ได้จากการวิจัยมาสังเคราะห์เป็น “องค์ความรู้ใหม่” และจัดทำเป็นรูปเล่มเป็นรายงานผลการวิจัย

^{๓๓} พงษ์ศักดิ์ สนธิตระกูล, “ศึกษาวิเคราะห์การแก้ไขปัญหามาจากการละเมิดเบญจศีลข้อที่ ๕ ของเยาวชนไทยตามพุทธวิธี : กรณีศึกษาสาธิต”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖).

๑.๘ กรอบแนวคิดในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ได้กำหนดกรอบแนวคิดในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับหลักการพัฒนาสังคมตามหลักเบญจศีล เบญจธรรม ดังต่อไปนี้

แผนภูมิแสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย (Conceptual Framework)

๑.๙ ประโยชน์ที่จะได้รับ

๑.๙.๑ ทำให้ทราบแนวคิดการพัฒนาสังคมตามหลักเบญจศีล เบญจธรรม

๑.๙.๒ ทำให้ทราบรูปแบบการพัฒนาสังคมตามหลักเบญจศีล เบญจธรรม

๑.๙.๓ ทำให้ทราบแนวทางการพัฒนาสังคมตามหลักเบญจศีล เบญจธรรม
ในสังคมไทย